

SAMMEN OM BEDRE VELFÆRD

Frivilligrådets strategi 2012 - 2015

SAMMEN OM BEDRE VELFÆRD

Frivilligrådets strategi 2012 – 2015

November 2012

Udgivet af:
Frivilligrådet
Nytov 19, 3. sal,
1450 København K
Tlf: 33 93 52 93

INDHOLD

FORORD	4
SAMSKABELSE	6
1. BESKÆFTIGELSE PÅ TVÆRS AF SEKTORER	6
2. FOREBYGGELSE – HVORDAN STYRKER VI DEN SAMMEN?	8
FRIVILLIGHED	10
1. FRIVILLIGHED OMKRING OFFENTLIGE INSTITUTIONER – FOLKESKOLEN SOM CASE	10
2. BARRIERER FOR ADGANGEN TIL AT VÆRE FRIVILLIG	12
3. NYE MULIGHEDER FOR DEN INNOVATIVE BORGER	13
KAPACITET	14
1. STYRKELSE AF KAPACITETEN I DEN FRIVILLIGE SEKTOR	14
2. DOKUMENTATION OG EFFEKTMÅLING PÅ DET FRIVILLIGE OMRÅDE	16

FORORD

Den frivillige sektor er i forandring. For blot 15 år siden var den frivillige sektor præget af silotænkning med fokus på hver sit område - det sociale område, idrætten, kulturen, miljøet o.s.v. I dag tænker og bevæger den frivillige sektor sig i stigende grad på tværs af sektoren – man er i dialog og lader sig inspirere af hinanden.

Der er også kommet flere frivillige i løbet af de sidste 10 år. I 2004 deltog 35 % af befolkningen i frivilligt arbejde, og i 2011 var det hele 43 %. Og netop nu peger Kulturministeriets undersøgelse af "Danskernes Kulturvaner 2012" på, at hele 53 % af befolkningen har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Der lader altså til at være et stigende engagement, en stigende lyst til at blive frivillig, og ikke mindst en stigende bevidsthed om, hvad frivilligt engagement er.

Samtidig organiseres den frivillige sektor på nye måder. Fra de traditionelle foreninger, til midlertidige projekter, mikrofrivillige¹, beboerfrivillige og senest også frivillige på kommunale institutioner. Og der er mange typer indsatser – fra lokale, spontane aktiviteter til landsdækkende aktiviteter, der bygger på mange års indsats.

Sidst men ikke mindst, har den frivillige sektor fået større selvtilid og et voksende selvværd – det sociale og sundhedsmæssige område ser ikke længere sig selv som blot et supplement men som en nødvendig del af et stærkt velfærdssamfund. Den frivillige sektor spiller en afgørende rolle både i forhold til at sikre et stærkt civilsamfund og et velfungerende velfærdssamfund.

Civilsamfundet udgør en voksende ressource, som vi som samfund har brug for både at anerkende og inddrage langt mere, end vi gør i dag. Derfor er det Frivilligrådets klare opfattelse, at der lige nu er behov for at understøtte og samarbejde med den frivillige sektor på nye måder.

Den offentlige sektor er både udfordret og i forandring. Først og fremmest bliver de offentlige finanser udfordret af den økonomiske krise, og kommunerne bliver udfordret af befolkningsudviklingen med små ungdomsårgange og et stigende antal ældre, der er på vej til at forlade arbejdsmarkedet. Samtidig står det offentlige midt i en legitimitetskrise, hvor borgerne til tider oplever, at de offentlige velfærdstilbud er bureaukratiske og ikke er tilpasset borgernes behov.

Den offentlige sektor er dermed presset på økonomien fra flere sider. Derfor har det offentlige brug for at tænke nyt og innovativt – både i forhold til velfærdsservice og i forhold til, hvordan der kan skabes politik og findes velfærdsløsninger på nye måder sammen med andre aktører², bl.a. borgere, frivillige organisationer og virksomheder. Det er en udfordring, som mange kommuner allerede har taget på sig som en opfordring til at gentænke sine velfærdsydelser og sine relationer til borgerne.

Samspelet mellem sektorerne er således også i forandring, og der er i højere grad en oplevelse af, at sektorerne arbejder ud fra en fælles velfærdsdagsorden. Tidligere blev den frivillige sektor inddraget som et supplement til den kommunale velfærdsservice. Men i dag bevæger samspelet sig i en afgørende ny retning, hvor flere kommuner er optagede af medborgerskab og frivillighed som en nødvendig metode, de må gøre brug af på flere områder i den kommunale opgaveløsning.

For Frivilligrådet er det udtryk for, at der i dag er en stigende interesse for at forandre, udforske og skabe nye indsatser, hvor det offentlige civilsamfund og erhvervslivet sammen skaber velfærd. En interesse, som kan lægge grunden for en ny praksis, hvor den frivillige sektor deltager i planlægningen og leveringen af velfærdsydelser; hvor frivillige organisationer producerer ydelser i samspil med offentlige organisationer, og hvor borgeren er med til at skabe sin egen ydelse fx som aktive forældre i et dagtilbud.

Derfor er det Frivilligrådets vurdering, at alle muligheder lige nu står åbne for større ambitioner og nye visioner for vores velfærdssamfund. Et velfærdssamfund, hvor vi på tværs af sektorer sætter os sammen, bryder tabuer og lærer hinandens respektive virkeligheder bedre at kende, så vi kan overkomme barrierer og fokusere på mulighederne for at skabe fremtidens velfærd sammen.

1. Mikrofrivillighed er et udtryk for små, korterevarende og uforpligtende frivillige opgaver.

2. Se fx "Reflections no. 3. Innovation in policy: allowing for creativity, social complexity and uncertainty in public governance" af Jesper Christiansen (MindLab) og Laura Bunt (NESTA), September 2012.

Derfor opfordrer Frivilligrådet til en samlet strategi for samarbejdet om velfærd, så danskernes store innovationskraft kan rummes, opkvalificeres og struktureres til fordel for alle dem, der enten udfører frivilligt arbejde, eller alle dem, der har behov for hjælpen.

Som strategisk rådgiver for regering og Folketing er Frivilligrådet optaget af at fremhæve muligheder, dilemmaer og barrierer i forhold til at styrke den frivillige sektors rolle både som velfærdsaktør og som civilsamfundsaktør.

Med sin strategi for 2012-2015 vil Frivilligrådet således arbejde for:

1. At vi i en tid med krise forener ressourcerne og sammen skaber et stærkt velfærdssamfund. Derfor vil Frivilligrådet skabe en dagsorden om: **SAMSKABELSE**
2. At den enkelte oplever, at det er enkelt at være frivillig, fordi barriererne er overkommelige, og respekten er stor. Derfor vil Frivilligrådet skabe en dagsorden om: **FRIVILLIGHED**
3. At civilsamfundet i takt med forandringerne kan styrke sin kapacitet til at indgå i samarbejdet. Derfor vil Frivilligrådet skabe en dagsorden om: **KAPACITET**

I sit arbejde med Samskabelse, Frivillighed og Kapacitet vil Frivilligrådet bl.a.:

- ▶ Videreudvikle og inspirere regering og Folketings engagement i en dagsorden, hvor den frivillige sektor og civilsamfundet bliver anerkendt og inddraget i udviklingen af velfærd.
- ▶ Gå i dialog med de væsentligste aktører – fra beslutningstagere til kreative og innovative miljøer.
- ▶ Indgå partnerskaber med andre aktører, som også vil skubbe en forandring i gang.
- ▶ Fokuserer på at finde og formidle de gode eksempler og generere ny viden og refleksion.

SAMSKABELSE

Frivilligrådet vil arbejde for, at det offentlige, erhvervslivet og civilsamfundet i højere grad skaber velfærd sammen.

Snarere end at erstatte den offentlige velfærd handler det om at forny den. Frivillige er ikke blot "ekstra hænder", der kan tage fat, hvor der mangler. Forskellige aktører repræsenterer forskellige tilgange, kompetencer og organiseringer. Og velfærden rykker, når vi tør udforske, hvad vi kan skabe sammen - ved at kombinere vores forskellige ressourcer.

Frivilligrådet ser konturerne af et helt andet velfærdssamfund tegne sig - hvor det ikke bare handler om at have ret til en ydelse, men om at have ret til at deltage, og hvor velfærd ikke kan udmåles i service, men i samskabelse og synergi.

Derfor vil Frivilligrådet beskæftige sig med samskabelse i den betydning, at man benytter synergien mellem parternes styrker til at udvikle nye velfærdsindsatser og arbejdsformer sammen - på tværs af sektorer og sammen med borgerne.

Frem mod 2015 vil Frivilligrådet fokusere sit arbejde med samskabelse på 2 indsatser:

- 1) Beskæftigelsesindsats på tværs af sektorer
- 2) Forebyggelse - hvordan styrker vi den sammen?

Frivilligrådet vil koble disse indsatser med initiativer, der udvikler indsigt og forståelse for, hvilke rammer og tilgange, der kan befordre samskabelse om nye velfærdsindsatser og nye arbejdsformer. Frivilligrådet vil her gå i samspil med kommuner og andre aktører, bl.a. via partnerskaber, og Frivilligrådet igangsætte indsatser sammen med foreningslivet³. Det er Frivilligrådets ambition, at der inden 2015 er opnået enighed mellem regering og kommuner om mål for udvikling af strukturer og andre initiativer, der kan understøtte samskabelse af velfærdsinitiativer i kommunerne.

1. BESKÆFTIGELSE PÅ TVÆRS AF SEKTORER

Danmark står med en meget stor udfordring, der handler om jobskabelse. Ca. 800.000 danskere eller omkring hver fjerde dansker i den arbejdsdygtige alder modtager overførselsindkomster. Det drejer sig fx om dagpengemodtagere uden job og studerende, der skal i job efter uddannelsen.

Frivilligrådet mener, at den frivillige sektor er med til at skabe merværdi på beskæftigelsesområdet, fordi frivillig indsats kan være med til at styrke lediges muligheder for at få et job og lette overgangen fra uddannelse til job. Den frivillige indsats omfatter fx støtte til ledige via mentorordninger og giver den enkelte frivillige mulighed for at fastholde og udvikle sine kompetencer og sit netværk.

Et konkret eksempel er KFUMs Sociale Arbejdes projekt "Indsats på Kanten", der havde til formål at bringe 300 af de socialt mest udsatte borgere i beskæftigelse eller uddannelse og give dem mulighed for en tryk og meningsfuld tilværelse.

Projektet løb fra 2007-2010, hvor det lykkedes at hjælpe 315 af projektets 732 deltagere - altså 43 % - i beskæftigelse eller uddannelse. Flere frivillige organisationer har desuden etableret socialøkonomiske virksomheder, som både i Danmark og det øvrige Europa står bag mange beskæftigelsesinitiativer.

Frivilligrådet har også bemærket, at flere frikommuner⁴ har fået øjnene op for, at den frivillige sektor kan være en spændende og konstruktiv samarbejdspartner, når det gælder nytænkning af beskæftigelsesindsatsen. Det drejer sig fx om Gentofte, Gladsaxe og Odense Kommuner, der bliver fritaget for reglerne om dagpenge og efterløn, som begrænser mulighederne for at yde en frivillig indsats.

Frivilligrådet er optaget af de gode eksempler og ser dem som en anledning til at sætte flere ord på den frivillige merværdi, og hvordan merværdien kan øges via samskabelse med andre aktører. Derfor vil Frivilligrådet sætte fokus på de gode eksempler og på, hvordan samskabelse med den frivillige sektor rummer et potentiale for at styrke og udvikle beskæftigelsesindsatsen⁵.

Hvad er Frivilligrådets mål?

Frivilligrådet ser samskabelse som en vej til at forandre, udfordre og skabe nye indsatser, der virker bedre, fordi de går på tværs af sektorer og faggrænser. Men eksperimenter og nyskabelse på tværs af sektorer og faggrænser indebærer også, at vi vil støde på barrierer, dilemmaer og fordomme, som vi må rykke ved, hvis vi for alvor skal forandre sammen.

Derfor mener Frivilligrådet, at vi må bevæge os ad 2 spor, hvis vi skal gøre beskæftigelsesindsatsen bedre via samskabelse:

- 1) Det ene spor handler om regulering, og hvordan vi via lovgivning og kommuneøkonomiaftaler kan fremme og skabe de bedst mulige rammer for samskabelse.
- 2) Det andet spor handler om holdninger og værdier, og at vi må gå i dialog om mulige bekymringer og fordomme på tværs af sektorer og faggrænser.

3. Frivilligrådet er i færd med at udvikle et partnerskab med Aarhus Kommune og vil udbygge lignende relationer, herunder i forbindelse med frikommuneforsøgene. Rådet vil via projektet "Den frivillige verden sætter værdi og ord på sig selv" styrke de frivillige foreningers egen afklaring omkring rolle og perspektiver i samskabelse af velfærd.

4. Regeringen har udvalgt ni frikommuner, som er Fredensborg, Fredericia, Gentofte, Gladsaxe, Odense, Odsherred, Vejle, Vesthimmerland og Viborg. Frikommuneforsøget løber fra 2012 og fire år frem. Frikommunerne kan løbende indsende forsøgsansøgninger.

5. Se fx Ungdommens Røde Kors' projektet "Dynamo" på: <http://www.urk.dk>

Hvad er Frivilligrådets mål?

Frem til 2015 har Frivilligrådet her 6 mål:

- At vi får indsamlet de gode eksempler på bl.a. kompetenceudvikling, støtte til ledige og jobskabelse i den frivillige sektor, så vi bliver klogere på, hvordan frivillig indsats kan være en vej til beskæftigelse.
- At vi får indsamlet de gode eksempler på samskabelse, så vi kan tale mere præcist og forpligtende om synergier, og hvordan beskæftigelsesindsatsen kan blive bedre, når det offentlige, erhvervslivet og den frivillige sektor skaber nye indsatser sammen.
- At vi gennem dialog på tværs af det offentlige, den frivillige sektor og arbejdsmarkedets parter m.fl. får både synliggjort og rykket ved mulige barrierer og dilemmaer, der i dag udfordrer vores muligheder for sammen at skabe nye beskæftigelsesfremmende indsatser.
- At der senest i kommuneøkonomiaftalen for 2015 indgår mål for, hvordan offentlige, private og frivillige aktører i højere grad skal finde sammen og udforske, hvordan vi i fællesskab kan udvikle nye beskæftigelsesfremmende indsatser.
- At barriererne for frivillige på dagpenge, kontanthjælp og efterløn er fjernet senest i 2015, så man som ledig fremover kan yde så stor en frivillig indsats, som man har lyst til, hvis blot man fortsat står til rådighed for arbejdsmarkedet.
- At der i forbindelse med de kommende ressourceforløb⁶ fx bliver åbnet mulighed for, at man kan komme i aktivering i en frivillig organisation.

Hvad vil Frivilligrådet gøre?

Frem til 2015 vil Frivilligrådet:

- Tage initiativ til, at gode eksempler fra den frivillige indsats og på samskabelse bliver indsamlet. Frivilligrådet vil her arbejde tæt sammen med bl.a. VERSO⁷ og inddrage eksempler og erfaringer fra udlandet på frivillighed og fremme af arbejdsmarkedsparathed⁸.
- Følge udvalgte frikommuner som cases for samskabelse på beskæftigelsesområdet, fx Gentofte, Gladsaxe og Odense Kommuner.
- Gå i dialog med nogle af de væsentligste aktører, fx ministerier, KL, arbejdsmarkedets parter og udviklingsmiljøer som MindLab⁹, så vi sammen kan finde ud af, hvordan vi får sat skub i samskabelse, synergier og nyskabende eksperimenter på beskæftigelsesområdet.
- Arbejde på, at der bliver iværksat større undersøgelser af det reelle potentiale for samskabelse på beskæftigelsesområdet, herunder afklaring af interessen hos andre aktører.
- Aktivt skubbe på regeringens arbejde med at fjerne barrierer for den frivillige indsats, ikke mindst barriererne for frivillige på dagpenge, kontanthjælp og efterløn.
- Udarbejde forslag til, hvordan frivillige foreninger kan få mere kapacitet til at fremme udsatte gruppers arbejdsmarkedsparathed via beskæftigelsesfremmende initiativer.

6. Ressourceforløb indgår i aftalen mellem regeringen (Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre) og Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti om en reform af førtidspension og fleksjob fra den 30. juni 2012.

7. VERSO (Volunteers for European Employment) er et pan-europæisk udviklings- og vidensprojekt. Læs mere på <http://verso.au.dk/>

8. Læs mere om engelske erfaringer på Institute for Volunteering Researchs hjemmeside : <http://www.ivr.org.uk/component/ivv/a-gateway-to-work-the-role-of-volunteer-centres-in-supporting-the-link-between-volunteering-and-emp>

9. MindLab er en tværministeriel udviklingsenhed på tværs af af Erhvervs- og Vækstministeriet, Skatteministeriet og Beskæftigelsesministeriet.

2. FOREBYGGELSE – HVORDAN STYRKER VI DEN SAMMEN?

40 % af befolkningen er diagnosticeret med en eller flere kroniske lidelser, og andelen vil stige i takt med den ændrede demografi¹⁰. Hver fjerde ældre oplever en gang imellem eller ofte at føle sig ensom¹¹. Mellem 4 og 8 % af unge mellem 13 og 20 år føler sig ensomme hver dag¹².

Forebyggelse af både fysiske lidelser og sociale udfordringer vil derfor kunne bidrage til styrket livskvalitet og højere aktivitetsniveau og selvhjulpethed i befolkningen, og forebyggelse vil samtidig kunne lette udgiftspresset på det sociale og det sundhedsmæssige område.

Frivilligrådet mener, at det er på tide, at det offentlige i højere grad er opmærksom på den viden og de erfaringer, som den frivillige sektor ligger inde med. I dag har det offentlige primært sin opmærksomhed rettet mod foreningslivets behandlingsinstitutioner og rådgivningstilbud, og det offentlige har ikke så meget fokus på den frivillige sektors potentiale på forebyggelsesområdet.

Frivilligrådet mener, at det vil styrke indsatsen, hvis det offentlige og den frivillige sektor i højere grad samarbejder om den nuværende indsats og sammen udvikler nye og nyskabende indsatser. Det gælder både i forhold til forebyggelse og sundhedsfremme og i forhold til valg af metoder.

Hvad angår forebyggelse, ser en lang række foreninger forebyggelse som et væsentligt element i deres indsats. Det gælder fx på misbrugsområdet, hvor oplysning og indsats over for mennesker i risiko længe har haft høj prioritet for foreningerne. Det gælder også idrætsforeningerne, der logisk nok er optagede af motion og forebyggelse. Andre foreninger bruger en ressourcebaseret tilgang; fx "Home-Start", der har et forebyggende tilbud om "familievenner" til familier i krise.¹³

Store dele af foreningslivet arbejder også med sundhedsfremme, fx via indsatser omkring kost og motion. Sundhedsfremme er bl.a. en del af paletten for flere og flere idræts- og ældreorganisationer, der i stigende grad arbejder med udsatte eller marginaliserede grupper. Det gælder også patientforeninger, som har solid kompetence bl.a. i forhold til (egen-)mestring af sygdom.

10. Læs mere på Statens Institut for Folkesundheds hjemmeside <http://www.si-folkesundhed.dk/>

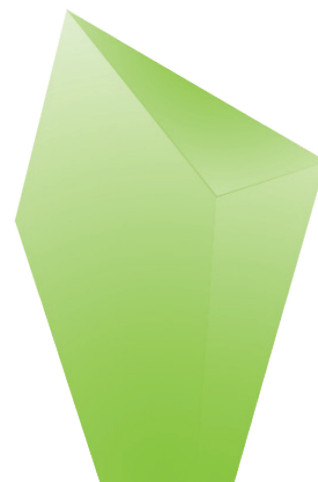
11. "Ensomhed blandt ældre: Myter og fakta. (...)", Marselisborg – Center for Udvikling, Kompetence og Viden, september 2012.

12. Læs mere på foreningen Ventilens hjemmeside <http://www.ventilen.dk/om-ensomhed/>

13. Læs mere på Home-Starts hjemmeside: http://www.home-start.dk/viewpage.php?page_id=4&link_id=19

Sundhedsvæsenet bliver stadig mere præget af specialisering og kortere indlæggelsestider, så selv velfungerende patienter får svært ved at håndtere kronisk sygdom. Derfor har det stor betydning, at foreningerne ofte tilbyder "peer-to-peer-learning" suppleret med en målrettet oplysningsindsats. Sparring med andre patienter har nemlig indflydelse på den enkeltes motivation for at søge (korrekt) behandling og for at følge den behandling, man har fået ordineret.

Frivilligrådet er også optaget af, hvordan vi kan styrke sundhedsfremme og forebyggelse, hvis vi bygger indsatsen op omkring lokale fællesskaber. Her kan vi lære noget af England, hvor man arbejder med "People Powered Health", hvor lokale fællesskaber inddrages i sundhedsfremme på innovative måder¹⁴. I Danmark har Fredericia-modellen for rehabilitering af ældre medtænkt elementer af tilgangen, men inddragelsen af foreningers ressourcer har desværre været begrænset.

14. Projektet er iværksat af NESTA, der er en uafhængig velgørenhedsorganisation i England. Se mere på NESTAs hjemmeside <http://www.nesta.org.uk> I Danmark er Sund By netværket og deres butikker et tidligt eksempel på en lignende tilgang, som også har bidraget til tættere samspil mellem foreningsliv og borgere.

Hvad er Frivilligrådets mål?

Frem til 2015 har Frivilligrådet 5 mål:

- At vi i langt højere grad får spredt budskabet om, hvilken rolle den frivillige sektor spiller i forebyggelsesindsatser, der virker, fx i forhold til ældres ensomhed, støtte til udsatte familier, forebyggelse af misbrug, patientuddannelse mv.
- At vi gennem dialog mellem den offentlige og den frivillige sektor får gjort det selvfølgeligt, at frivillige aktører og foreninger systematisk deltager i arbejdet med at udvikle strategier og planer på forebyggelsesområdet, fx i forbindelse med kommunale forebyggelsesplaner.
- At vi får skabt flere konkrete anledninger til samskabelse mellem kommunerne og den frivillige sektor, så parterne i langt højere grad i fællesskab udvikler nye og innovative indsatser om forebyggelse og sundhedsfremme, fx via innovative partnerskaber.
- At vi gennem dialog mellem den offentlige og den frivillige sektor får skabt grundlag for, at vi i højere grad bygger forebyggelsesindsats og sundhedsfremme op omkring lokale fællesskaber, så lokale aktører på kryds og tværs er med til at udvikle nye indsatser og tænke kreativt.
- At vi får styrket incitamenterne til, at den frivillige sektor også selv tænker mere i dialog og samskabelse, så frivillige aktører og foreninger selv bliver bedre til at lære af hinanden, udvikle nye indsatser sammen og i fællesskab indgå samarbejde med andre aktører.

Hvad vil Frivilligrådet gøre?

Frem til 2015 vil Frivilligrådet:

- Tage initiativ til, at vi får indsamlet mere viden om den frivillige sektors rolle i forebyggende indsatser, herunder i forhold til metoder, som bør anvendes mere systematisk.
- Gå i dialog med de væsentligste aktører på området, fx KL og patientforeningerne, så vi sammen kan finde ud af, hvordan vi i højere grad kan få sat skub i samskabelse og nytænkning om forebyggelse og sundhedsfremme på både centralt og lokalt hold.
- Gå i dialog med de faglige organisationer på området om, hvordan vi sikrer, at fagpersoner får mere viden om, hvilke tilbud den frivillige verden råder over, og hvordan fagpersoner i højere grad kan samarbejde med den frivillige verden om sundhedsfremme.
- Følge og gå i dialog med Socialstyrelsen om deres indsats for at understøtte kommunernes arbejde med rehabilitering af ældre, bl.a. inspireret af Fredericia-modellen¹⁵, og hvordan man i højere grad kan inddrage ressourcer fra den frivillige sektor.
- Udarbejde forslag til, hvordan man kan styrke den frivillige sektors tværgående samarbejde om at udvikle og styrke forskellige forebyggelsesindsatser.

15. I satspuljeaftalen for 2012 blev der afsat 20 mio. kr. hhv. i 2012 og 2013 til at styrke indsatsen. Læs mere på: <http://www.servicestyrelsen.dk/aeldre/forebyggelse-og-sundhed/rehabilitering>

FRIVILLIGHED

Frivilligrådet vil arbejde for, at frivillighedens potentialer og nye former for frivillighed bliver styrket, og at barrierer for frivillig indsats bliver fjernet.

Frivillighedens former og roller er under forandring. Frivillige rykker ind på kommunale institutioner, og frivillige er ikke længere kun forbundet med foreninger men færdes på egen hånd eller i uformelle netværk. Frivilligheden flytter som tema ind på nye arenaer og i nye fællesskaber, hvor man ser på frivillighed som en del af et samspil med andre parter.

Frivilligheden kommer i dag også til udtryk i det virtuelle, hvor der findes flere platforme, fora, grupper m.fl., der muliggør online-deltagelse i frivillige aktiviteter, når det lige passer, i stedet for fysisk deltagelse på faste tidspunkter. Nutidens frivillighed er sporadisk og kontinuerlig, langvarig og kortvarig, består af store og små indsatser og på lokalt, regionalt, nationalt og globalt plan.

Nutidens frivillige er stadig kassereren, fodboldtræneren eller den værestedsfrivillige. Men i dag er den frivillige også en narkoman med overskud til at hjælpe til i folkekøkkenet. Det er naboen, der samler en flok mennesker om at lave urbane haver. Og det er manden, der giver gældsrådgivning over telefonen hjemmefra, eller manden, der arbejder frivilligt i en time midt på arbejdsdagen.

Frivilligrådet mener, at der skal være plads til alle former for frivillighed – også de nye former, som endnu ikke er blevet integreret fuldt ud i vores hverdag, men som stadig oplever at blive forhindret af en række barrierer.

Frem mod 2015 vil Frivilligrådet fokusere sit arbejde med frivillighed på tre indsatser:

- 1) Frivillighed omkring offentlige institutioner – folkeskolen som case.
- 2) Barrierer for adgangen til at være frivillig.
- 3) Nye muligheder for den innovative medborger.

1. FRIVILLIGHED OMKRING OFFENTLIGE INSTITUTIONER – FOLKESKOLEN SOM CASE

Der er stadig flere frivillige på de kommunale institutioner – også uden foreningstilknytning – som varetager en række opgaver for institutionens brugere. Vi har i en del år talt om frivillige på plejecentre og ældreinstitutioner. Men også i folkeskolen kan man se, at forældre og frivillige organisationer inddrages i klassens liv og læring og på ture både i og uden for lokalsamfundet.

I skrivende stund forbereder undervisningsministeren en kommende folkeskolereform, bl.a. med udgangspunkt i initiativet Ny Nordisk Skole. Der er i denne forbindelse produceret et manifest om det værdimæssige grundlag for fremtidens daginstitutioner og skole¹⁶.

Frivilligrådet har i efteråret 2012 foretaget en undersøgelse blandt 235 grundskoleelever i 7.-9. klasse, der viser, at 63 % af eleverne ikke mener at have modtaget undervisning om frivilligt arbejde. Til gengæld er et stort flertal af eleverne enige i, at de burde komme mere ud til de lokale foreninger, eller at disse burde komme mere på skolen og undervise eller fortælle om deres arbejde. Generelt er eleverne positive over for frivilligt arbejde, og hele 83 % svarer, at de gerne vil være frivillige i fremtiden.

Frivilligrådet mener, at flere frivillige på institutionerne giver bedre løsninger og styrker den lokale sammenhængskraft. Vi vil åbne for flere frivillige i folkeskolen og for, at skolen fungerer som eksemplarisk praksis, hvor eleverne kan se betydningen af frivilligt arbejde i dagligdagen. Det vil styrke en dannelsesproces og være med til at gavne elevernes forståelse for samfundet, og det vil også give plads til, at foreningernes særlige ekspertiser i højere grad benyttes i dagligdagen.

På samme måde mener Frivilligrådet, at elevernes bevidsthed om samfundets sammenhæng styrkes ved, at eleverne selv oplever, hvordan det er at yde en frivillig indsats og at tage ansvar for hinanden – et tankesæt, der allerede ses fx i begrebet "cooperative learning"¹⁷.

16. Manifest for Ny Nordisk Skoles pkt. 9: "Etablere forpligtende samarbejder med forældre, uddannelses- og vidensinstitutioner, forenings- og arbejdsliv". Dogmer for Ny Nordisk Skole, dogme 5: "Vi vil fortælle verden om vores mål, metoder og resultater. Vi vil involvere omverdenen, forældre, børn og unge i vores arbejde ved lægge det frem." Se hele Mål, Manifest og Dogmer for Ny Nordisk Skole på <http://www.nynordiskskole.dk/Om-Ny-Nordisk-Skole/Hvad-er-Ny-Nordisk-Skole/Maal-Manifest-og-Dogmer-for-Ny-Nordisk-Skole>

17. "Cooperative learning" er kort fortalt en undervisningsform, der indebærer, at eleverne arbejder sammen og hjælper hinanden i mindre teams. Læs mere på <http://cooperativelearning.dk/>

Hvad er Frivilligrådets mål?

Frivilligrådet vil gerne bryde grænsefladen mellem de offentlige institutioner og frivillige (med særligt fokus på folkeskolen). Frem til 2015 har Frivilligrådet her 3 mål:

- At øge opmærksomheden på, hvordan frivillige og frivillige organisationers specifikke ekspertiser kan bruges til at styrke læring og inklusion, fx via Læring i bevægelse¹⁸.
- At kvalificere læringsmiljøerne ved at inddrage kræfter fra lokalsamfundet, frivillige organisationer og enkeltpersoner i folkeskolen, fx idrætsorganisationer, lokale kunstnere eller andre med særlig viden om et særligt område.
- At øge elevernes bevidsthed om, hvordan de via en frivillig indsats kan tage ansvar for hinanden og dannes til demokrati og medborgerskab, fx via barn-til-barn- og ung-til-ung-initiativer.

Hvad vil Frivilligrådet gøre?

Frem til 2015 vil Frivilligrådet:

- Gå i dialog med undervisningsministeren om at indføre frivillighed og inddragelse af omverdenen, forældre og foreninger som en del af folkeskolereformen, med afsæt i Ny Nordisk Skoles Mål, Manifest og Dogmer.
- Arbejde på, at der indføres et punkt om skolens forhold til frivillighed i principperne for skolens virksomhed, som fastsættes af skolebestyrelserne¹⁹.
- Gå i dialog med relevante aktører om konkrete tiltag om frivillighed i folkeskolen, såsom udvikling af frivillighedspolitikker og inddragelse af organisationernes ekspertise – fx med Danmarks Lærerforening, Danske Skoleelever, kommunerne og Skole og Forældre.
- Opfordre Undervisningsministeriet til at igangsætte en proces om udvikling af modeller for frivillighed i folkeskolen. Der kan fx udvikles en model for frivilligpraktik i folkeskolen som en del af erhvervspraktikken, eller der kan opstilles læringsmål for medborgerskab og frivillighed på overbygningen – og dernæst udarbejde en konkret handlingsplan sammen med relevante aktører, bl.a. med inspiration fra det hollandske skolesystem.
- Opfordre til at tænke i samspil med eksisterende fritidstilbud, når man planlægger den kommende helhedsskoles indhold, fx klubber og selvejende institutioner.
- Bruge Frivillig Fredag som platform til, at folkeskolerne igangsætter initiativer om frivillighed.
- Undersøge mulighederne for en skalering af undersøgelsen af 7.-9. klasses elevers holdning og kendskab til frivilligt arbejde samt opfordre til anden forskning, der kan lægges til grund for handleplaner mv.

18. Projekt "Læring i bevægelse" handler om at styrke børn og unges fysiske aktivitet i dagtilbud, grundskolen, gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser. Læs mere på <http://www.uvm.dk/l-fokus/Laering-i-bevaegelse>

19. Lov om folkeskolen, § 44, stk. 2.

2. BARRIERER FOR ADGANGEN TIL AT VÆRE FRIVILLIG

Selvom de kendte grænser for frivillighed nedbrydes, er der stadig en række barrierer for at være frivillig. Mulighederne for deltagelse, opkvalificering og støttemulighederne for frivillige har ikke udviklet sig i takt med den store stigning i frivilligt arbejde. De omfatter således ikke i særligt høj grad de nye former for frivillighed – fx er der nogle kursustilbud for frivillige, hvor ikke-organiserede frivillige ikke har mulighed for at deltage.

På samme måde kan den nuværende definition på frivillighed, bl.a. når den forudsætter, at den frivillige indsats skal være formelt organiseret, ekskludere løsere organiseringer og lokale fællesskaber fra deltagelse, opkvalificering og økonomisk støtte til frivilligt arbejde.

I regeringsgrundlaget har regeringen en målsætning om, at det skal blive lettere at være frivillig. Derfor har Social- og Integrationsministeriet indsamlet input og løsningsforslag fra en række frivillige aktører og samlet dem i "Barriere- og løsningskatalog for frivilligområdet" af juni 2012. Det gælder især begrænsningerne for dagpenge- og efterlønsmodtagere ift. at udføre frivilligt arbejde. Arbejdet med at begrænse bar-

rierer fortsætter i samarbejde med en række andre ministerier.

Også forskelle på tværs af sektorer og fagligheder kan indimellem spænde ben for adgangen til at være frivillig. Der er fx blandt nogle offentlige medarbejdere og faglige organisationer en forestilling om, at frivillige overtager de ansattes job, og at frivillige i den offentlige velfærdsproduktion er med til at underminere den universelle velfærdsstat. Dette kan hæmme inddragelsen af frivillige på offentlige institutioner.

Endelig kan der peges på, at de frivillige organisationer generelt med fordel kunne styrke samarbejdet med hinanden om, hvordan man kan bruge de nye former for frivillighed, som knytter sig mere til de fællesskaber, hvor folk færdes. Det kan være i lokalområderne, på arbejdspladsen eller i de små sammenslutninger blandt kommunale frivillige på ældrecentre mv.

Frivilligrådet mener, at der stadig ligger et stort stykke arbejde i at nedbryde barrierer på tværs af sektorer og fagligheder. Dertil kommer, at en mere fleksibel og dynamisk forståelse af frivillighed, hvor bl.a. frivillige i løsere fællesskaber og brugerfrivillige er omfattet, kan være med til at sikre lige mulighed for alle frivillige til deltagelse, kvalificering og økonomisk støtte.

Hvad er Frivilligrådets mål?

Frem til 2015 har Frivilligrådet her 4 mål:

- At alle frivillige skal have mulighed for deltagelse, opkvalificering og økonomisk støtte.
- At fremme rummelighed i det frivillige arbejde (fx lige muligheder for frivillig deltagelse for udsatte grupper og mennesker med handicap som for andre grupper).
- At nedbryde barrierer for frivillighed i lovgivningen og i forhold til den offentlige forvaltning af lovgivningen.
- At nedbryde barrierer på tværs af sektorer og fagligheder.

Hvad vil Frivilligrådet gøre?

Frem til 2015 vil Frivilligrådet:

- Arbejde med en udvidelse af definitionen på frivilligt arbejde, så flere typer af frivilligt arbejde anerkendes, fx løsere fællesskab, brugerfrivillighed og sporadisk frivillig aktivitet²⁰.
- Aktivt skubbe på regeringens barrierearbejde. Især i forhold til begrænsningerne for dagpenge- og efterlønsmodtagere²¹.
- Opfordre til eller selv deltage i et udviklingsarbejde om rummelig frivillighed.
- Gå i dialog med faglige organisationer om at styrke mulighederne for samarbejde mellem frivillige og ansatte på offentlige institutioner.
- Gå i dialog med KL om, hvordan frivillighed italesættes på en anerkendende måde, som en vej til fornyelse og ikke udelukkede som erstatning.

20. Frivillighed defineres typisk med henvisning til Johns Hopkins-undersøgelsen fra 2004.

21. Frivilligt arbejde fremmer beskæftigelsen og skaber nye jobs, jf. afsnittet om "Samskabelse" tidligere i strategien.

3. NYE MULIGHEDER FOR DEN INNOVATIVE BORGER

Allerede de optegnelser, vi kender i dag, peger på, at 53 % af danskerne er frivillige. Men medregner vi alle de borgere, der yder en indsats i sit boligområde, i naturen eller i byrummet, og som ikke nødvendigvis taler om sig selv som frivillige, er tallet sandsynligvis langt højere.

I sådanne lokale fællesskaber ("communities") arbejder foreninger, socialøkonomiske virksomheder og enkeltpersoner ofte side om side med det, der interesserer dem, og som de tror på gavner lokalsamfundet. Det kan være grønne tage, opsætningen af basketkurve, indtagelse af nedlagte bygninger, street events, skraldesamling, opsætning af fuglehuse – listen er udtømmelig. Ofte opstår initiativerne spontant og ud fra, at nogen ser et behov og får en idé.

Frivilligrådet mener, at der er behov for at skabe mere plads til frie og borgerdrevne initiativer. Ofte findes der i disse eksperimenterende rum en stor innovativ kraft, hvor nye effektive løsninger på gamle problemer pludselig kan opstå.

Nogle steder i udlandet er udvikling i og af lokale fællesskaber et fænomen, der gribes strategisk an og samkøres med andre initiativer. I Danmark italesættes denne udvikling derimod ikke sjældent som en modsætning til en mere strategisk og systematisk udvikling i stramme, professionelle rammer. Frivilligrådet mener, at der er et stort potentiale i at forene lokale initiativer med langsigtede og veltilrettelagte indsatser, hvor frivillige kræfter spiller en væsentlig rolle.

Hvad er Frivilligrådets mål?

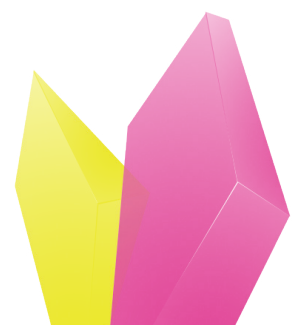
Frem til 2015 har Frivilligrådet her 3 mål:

- At borgerdreven udvikling i og af lokale fællesskaber sammenkobles med mere strategiske og langsigtede initiativer.
- At frivillige organisationer i højere grad inddrager lokale borgere i deres arbejde.
- At frivillige organisationer i højere grad samarbejder om den lokale udvikling, også når dette sker på tværs af områder.

Hvad vil Frivilligrådet gøre?

Frem til 2015 vil Frivilligrådet:

- Arbejde på, at der indhentes viden om eksisterende og kommende strategier for innovation i og med byrum, boligområder og natur, som inddrager frivillige – fx i regi af RUC's Center for Socialt Entreprenørskab.
- Gå i dialog med udvalgte aktører omkring at iværksætte et udviklingsarbejde om anbefalinger til strategier om udvikling i og af lokale fællesskaber og den innovative medborger.
- Gå i dialog med KL om, hvordan kommunerne i højere grad kan indtænke frivillighed som tværgående tema i råd og udvalg.
- Iværksætte initiativer, der understøtter nye former for frivillighed og deltagelse – fx mikrofrivillighed, mentorordninger, peer-to-peer-learning og frivillighed på tværs af de eksisterende områder.

KAPACITET

Frivilligrådet vil arbejde for, at civilsamfundet kan styrke sin viden, sit finansieringsgrundlag og sine kompetencer i forhold til at løse velfærdsopgaver. Desuden vil Frivilligrådet gøre en indsats for at styrke paratheden til samskabelse i den offentlige sektor.

Når frivillige i stigende grad samarbejder med andre sektorer og er med til at fastholde og skabe ny velfærd, så kræver det viden om de frivilliges eget arbejdsfelt (det sociale, det miljømæssige mv.) og en parathed til at samarbejde med det offentlige og på tværs af idræt, kultur, natur mv.

Mange store organisationer har allerede arbejdet med opkvalificering og professionalisering i mange år. De har fået en større bevidsthed omkring kvalitetssikring, og at indsatsen skal være på niveau med de udfordringer, som opgaverne stiller. Til trods for dette oplever Frivilligrådet, at der stadig findes en række udfordringer på kapacitetsområdet, bl.a.:

- ▶ De ledelsesmæssige krav i frivillige organisationer bliver stadig større – både på administrativt niveau og i bestyrelser.
- ▶ Mange frivillige organisationer ønsker at supplere indsatserne med fx socialøkonomisk virksomhed – men mangler den forretningsmæssige ekspertise.
- ▶ Mange mindre organisationer har svært ved at finde tilbud om kapacitetsudvikling på lokalt niveau, som samtidig kan samle organisationslivet på tværs af faggrænser.
- ▶ Mange organisationer mangler motivation i forhold til at kvalificere deres rolle i indsatsen, der er baseret i lokale fællesskaber.

Frem mod 2015 vil Frivilligrådet fokusere sit arbejde med frivillighed på 2 indsats:

- 1) Styrkelse af kapaciteten i den frivillige sektor
- 2) Dokumentation og effektmåling på det frivillige område.

1. STYRKELSE AF KAPACITETEN I DEN FRIVILLIGE SEKTOR

På det frivillige sociale område er der efterhånden rigtig mange års erfaring med forskellige støttefunktioner, puljer m.v., der skal være med til at understøtte og udvikle den frivillige sociale verden. Center for Frivilligt Socialt Arbejde har fx eksisteret siden 1992, og Frivilligrådets forgænger "Kontaktudvalget til det frivillige sociale område" blev etableret helt tilbage i 1983.

I løbet af 1980'erne og 1990'erne blev der udviklet flere forskellige puljer, bl.a. PUF-puljen, Uddannelsespuljen og ikke mindst § 18-midlerne i Serviceloven. Derudover har området i mange år arbejdet med at opbygge forskellige kommunale indsatser fx gennem frivilligpolitikker, frivilligråd og frivilligcentre. Og inden for de senere år er der kommet nye initiativer såsom Center for Socialøkonomi og Center for Socialt Entreprenørskab på RUC.

Samtidig har civilsamfundet og den frivillige indsats som nævnt fået en udbygget rolle som samskaber af velfærd og leverandør af velfærdsydelser. Det er en rolle, der indebærer, at den frivillige sektor skal have kapacitet og viden til at bidrage til opgaveløsningen og til at kunne arbejde med de kulturer og regelsæt, der er gældende for andre sektorer og fagområder.

For den frivillige sektor selv kan der være god inspiration at hente i fx The Shropshire Infrastructure Partnership i Storbritannien, som består af en gruppe af frivillige organisationer, der samarbejder om at kapacitetsopbygge sektoren på lokalt/regionalt niveau. De samarbejder både om tilførsel af midler og i forhold til at kunne favne flere projekter og opgaver i lokalsamfundene.

Frivilligrådet mener dog samtidig, at der fortsat er behov for at sætte et større initiativ i gang, som skal styrke og udvikle kapaciteten i den frivillige sektor.

Hvad er Frivilligrådets mål?

For Frivilligrådet er der overordnet set 2 mål med at styrke kapaciteten i den frivillige sektor:

- 1) Den frivillige sektor skal være del af et stærkt og bæredygtigt civilsamfund, hvor den enkelte borger har mulighed for at tage ansvar og deltage aktivt i forskellige fællesskaber, fx frivillige foreninger og organiseringer.
- 2) Den frivillige sektor skal have styrke til at varetage (endnu flere) velfærdsopgaver og til at udvikle nye velfærdsindsatser.

For begge mål gælder det, at den frivillige verden er mangfoldig og opererer lokalt, regionalt, nationalt og internationalt. Organisationerne varierer i størrelse, og der kan være store forskelle i, hvilke ressourcer de har til rådighed, i deres behov for viden og kvalificering såvel som deres brug af frivillighed. Derudover omfatter frivillighed ikke kun den foreningsdrevne frivillighed men mange andre former som fx den uorganiserede, lokalforankrede eller virtuelle frivillighed.

Hvad er Frivilligrådets mål?

Mere konkret har Frivilligrådet 8 mål for, hvad en styrkelse af kapaciteten i den frivillige sektor skal være med til at sikre:

- At frivillige, ansatte, bestyrelser og ledelse får bedre mulighed for at styrke sine kompetencer gennem bl.a. uddannelse og netværk.
- At den frivillige sektor tilbydes metoder til at kunne afklare mål og ressourcer med henblik på at vurdere hvilke typer opgaver, man vil indgå i og på hvilke præmisser.
- At tilbud om opkvalificering inden for frivilligområdet i stigende grad inkluderer deltagere fra både den offentlige og den frivillige sektor med henblik på at udvikle gensidig og fælles forståelse.
- At samarbejdet mellem den frivillige sektor og det offentlige bliver understøttet af en stærk lokal infrastruktur med bl.a. lokale frivilligcentre, der er rustet til at hjælpe med mulige udfordringer i samarbejdet.
- At frivillige organisationer bliver endnu bedre til at inkludere udsatte grupper i indsatsen.
- At frivillige aktører får bedre muligheder for gensidig inspiration og skabe nye kombinationer af indsatser og kompetencer på tværs af det sociale område, idræt, kultur mv.
- At frivillige organisationer bliver bedre til at åbne sig mod verden og får bedre mulighed for at hente inspiration i udlandet.
- At der bliver udbudt midler til ide-udvikling af koncepter til uorganiserede frivillige såvel som til organisationer.

Hvad vil Frivilligrådet gøre?

Frem til 2015 vil Frivilligrådet arbejde for, at regeringen iværksætter et samlet initiativ, der skal styrke kapaciteten i den frivillige sektor, og som inddrager relevante aktører fra det offentlige, den frivillige sektor m.fl. Frivilligrådet vil her argumentere for, at initiativet bl.a. kommer til at omfatte:

- En redegørelse, som beskriver civilsamfundets nye rolle fra supplement til integreret partner, der bidrager til at forny snarere end at erstatte den offentlige velfærd.
- En analyse af infrastrukturen på det frivillige område, der har fokus på styrker og svagheder ved den nuværende infrastruktur samt overvejelser om forskellige aktørers rolle i forhold til kapacitetsopbygning. Det gælder fx:
  - Nationale aktører som bl.a. Frivilligrådet, Center for Frivilligt Socialt Arbejde og Center for Socialt Entreprenørskab og deres rolle i forhold kapacitetsopbygning
  - Lokale aktører som frivilligcentre og frivilligkonsulenter.
- En overvejelse om omlægning af dele af puljerne for at få flere midler til kapacitetsudvikling.
- En overvejelse om en samfinansiering mellem fx fonde og pensionskasser eller det offentlige.
- Et udviklingsprogram, der skal fremme en innovativ infrastruktur, som skal understøtte gensidig forståelse og samarbejde mellem sektorerne.
- Udvikling af en kompetencegivende uddannelse på universitetsniveau om ledelse i frivillige organisationer.
- En styrkelse af det lokale samarbejde på tværs af fagområder fx ved at undersøge mulighederne for: Governance-programmer, mentorprogrammer, rådgivning om partnerskaber, rådgivning om EU-fondsmidler og ledelsesuddannelser for frivillige og offentlige ledere.

2. DOKUMENTATION OG EFFEKTMÅLING PÅ DET FRIVILLIGE OMRÅDE

Stat og kommuner stiller i disse år flere og flere forskelligartede krav til, hvordan frivillige organisationer skal kunne dokumentere og måle effekten af deres arbejde. Men ofte opstår der en konflikt mellem stat og kommuners krav og metoder og de vilkår, traditioner og kulturer, som kendetegner den frivillige indsats.

Frivilligrådet mener, at den frivillige sektor selvfølgelig selv har en stor interesse i at vide, om indsatsen over for fx socialt udsatte mennesker rent faktisk virker efter hensigten, og at den har en effekt for samfundet som helhed. Ikke mindst har vi en interesse i, at vi får flere redskaber til at sætte ord og tal på den merværdi, som den frivillige indsats bidrager med som leverandør på velfærdsområdet.

Men i Danmark har vi ikke nogen lang tradition for at måle værdien af den frivillige indsats. Samtidig er forskningen i civilsamfundet og den frivillige indsats mest præget af forskellige enkeltstående undersøgelser, og der er først nu etableret et egentligt forskernetværk – Cifri – der går på tværs af en række samfundsvidenskabelige forskningsmiljøer.

Frivilligrådet mener derfor, at der er behov for at sætte fokus på, hvordan den frivillige sektor i højere grad får indflydelse på, hvordan man dokumenterer og måler effekten af den frivillige indsats. Her er Frivilligrådet gået sammen med ÆldreSagen om et fælles initiativ.

Hvad er Frivilligrådets mål?

Frem til 2015 har Frivilligrådet her 2 mål:

- At der bliver udviklet en forskningsbaseret tilgang til dokumentationen af, hvorvidt og i hvilket omfang den frivillige indsats tilfører en samfundsmæssig værdi.
- At effekten af den frivillige indsats bliver målt ud fra, hvad der giver mening i frivillige organisationers optik.

Hvad vil Frivilligrådet gøre?

Frem til 2015 vil Frivilligrådet:

- Gå i dialog med frivillige organisationer på social- og idrætsområderne, så vi arbejder hen imod et fælles politisk udspil om, hvordan vi kan sætte ord på den frivillige sektors værdier og indfaldsvinkler til evaluering af vores indsatser.
- Afholde en konsensuskonference i 2013 som afslutning på en proces, hvor målet er, at så mange frivillige organisationer som muligt ønsker at stå bag det politiske udspil.

